

SOCIALE TANDHEELKUNDE

DERDE JAARVERSLAG 1935/'36 VAN DEN SECRETARIS DER NEDERLANDSCHE VEREENIGING VOOR SOCIALE TANDHEELKUNDE.

De op 9 November 1935 te 's-Gravenhage gehouden tweede algemeene vergadering keurde, aangezien het nog niet goed mogelijk bleek het bestuur geheel volgens de statuten samen te stellen, goed, dat het voorloopige bestuur nog één jaar als zoodanig in functie bleef. De samenstelling van het bestuur zoowel als die van het dagelijksch bestuur bleven dus onveranderd.

Het aantal leden, dat bij het uitbrengen van het vorige verslag bedroeg 23 vereenigingen en 73 persoonlijke leden, vermeerderde door toetreding van 1 vereeniging en 5 persoonlijke leden, waartegenover 3 persoonlijke leden bedankten en 1 overleed, met 1 vereeniging en 1 persoonlijk lid.

Ook dit jaar heeft het bestuur meer tijd kunnen wijden aan de bevordering der actieve preventieve tandheelkunde dan aan propaganda, in het bijzonder voor het lidmaatschap onzer vereeniging. Aangezien de geringe inkomsten der vereeniging niet toelieten geld voor beide doeleinden te besteden, moest het eerste voorgaan.

Propaganda was het doel van het in de algemeene vergadering aangenomen voorstel van het bestuurslid Noordhoff om een congres te beleggen, waar de noodzakelijkheid der preventieve mondverzorging van verschillende kanten zal belicht worden. Verschillende vergaderingen heeft het bestuur in het afgelopen vereenigingsjaar over deze zaak gehouden. Aangezien een dergelijk congres, wil het slagen, niet van onze vereeniging alleen kan uitgaan, heeft het, ten einde tot de vorming van een comité van voorbereiding te kunnen komen, met afgevaardigden van verschillende vereenigingen, van wie het deelname aan het congres mocht verwachten, de voorbereiding daar van besproken. Bij die bespreking bleek het, dat de vereeniging voor preventieve geneeskunde, waarin ons bestuurslid Bijl een zoo groote rol speelt, mede de gedachte

koesterde een congres met daaraan verbonden tentoonstelling te houden, waarvan dan de preventieve mondverzorging een onderdeel zou kunnen uitmaken. De nadere besprekingen over samenwerking in dezen zijn nog gaande, en wij hopen zeer, dat aldus de zaak in 1937 tot stand zal kunnen komen.

Intusschen is, zooals gezegd, voor de propaganda veel geld noodig en het bestuur heeft zich daarom veroorloofd zich nogmaals tot het Prophylaxefonds te wenden met het verzoek om geldelijken steun. Wij zijn zoo gelukkig U thans te kunnen mededeelen, dat wij voor eenige weken van het fonds bericht ontvingen, dat het een bedrag van f 500.— voor eenmaal ter beschikking van onze vereeniging stelt voor propagandadoeleinden. Wij zijn het fonds hiervoor ten zeerste dankbaar en zullen het geld goed besteden!

De werkelijke propaganda, die wij hebben kunnen maken, beperkte zich tot het volgende. Van tijd tot tijd konden wij in een persbericht iets mededeelen over de resultaten van statistische onderzoekingen van het kleuter- of het kindergebit of wel van ons werk. Voor de opname van deze berichten zijn wij de bladen zeer erkentelijk. — Voorts hebben wij eenige vereenigingen uitgenoodigd tot het lidmaatschap toe te treden, niet geheel zonder succes. — Van het tweede jaarverslag, dat wederom in het Tijdschrift voor Tandheelkunde werd opgenomen, werden exemplaren verspreid. — Tot opneming der referaten, gehouden in de jaarvergadering, in een tijdschrift is het dezen keer niet gekomen. — Van de in overleg met het „Ivoren Kruis” samengestelde raadgevingen voor moeders zijn nog steeds een aantal ter beschikking van consultatiebureau's, die er behoefte aan hebben.

In de algemeene vergadering van 9 November 1935 heeft de heer Van Andel een referaat gehouden over „Ervaringen op het gebied van kleuter tandverzorging”, de heer De Beer namens zijn vrouw over „Kleuterbehandeling in de particuliere praktijk”, de heer Pitsch over „Eenige cijfers over de behandeling van kleuters”, de heer Eibrink Jansen over „Behandeling van het melkgebit” en de heer Becker over „Kleuterbehandeling in de ziekenfondspraktijk”. De referaten werden gevolgd door een geanimeerde discussie.

De algemeene vergadering werd des avonds gevolgd door een bijeenkomst van het bestuur met de sprekers en eenige belangstellenden om te trachten de geuite meeningen neer te leggen in een aantal „stellingen”, die als grondslag voor het werk onzer vereeniging zouden kunnen worden aangenomen. In de bijeenkomst werd nog geen overeen-

stemming verkregen, zoodat het overleg schriftelijk werd voortgezet. Als resultaat hiervan konden de stellingen als volgt worden vastgesteld:

I. Systematische verbetering van den toestand der kindergebitten van ons volk is financieel en technisch mogelijk, mits bij goede propaganda en organisatie.

II. Principieel is er in dit opzicht geen verschil tusschen het melken en het blijvend gebit.

III. Door propaganda bij ouders, opvoeders en artsen moet getracht worden allerwege te komen tot groepsgewijze verzorging van de kinderen en de kleutergebitten.

IV. Te organiseren is deze sociale kindertandverzorging overal waar de kinderen in groepsverband bereikbaar zijn. Als zoodanig komen, behalve de lagere scholen, o.a. ook de kleuterscholen en de consultatiebureau's in aanmerking.

V. Medewerking van de officieele instanties uit de kringen van onderwijzers, artsen en tandartsen is daarbij onmisbaar.

Aan de Maatschappij voor Tandheelkunde, de Nederl. Vereeniging van Tandheelkundigen, Het Ivoren Kruis, De Maatschappij voor Geneeskunde, de Vereeniging van Schoolartsen, den Bond van Nederl. Onderwijzers en het Nederl. Onderwijzersgenootschap werden de stellingen medegedeeld en op hen en hun leden werd een beroep gedaan om ze tot verwezenlijking te brengen. Wij hopen, dat dit geschieden mag.

De in het vorige jaarverslag vermelde enquête naar de mondverzorging bij de instellingen, die kinderen verplegen, gaf aanleiding tot het inwinnen van nadere informaties bij de vaste tandartsen van 23 instellingen, welke zich met die verzorging bezig houden, over de vraag, of de behandeling alleen therapeutisch dan wel preventief is, en in het laatste geval over welke leeftijdsjaren zij zich uitstrekt. De antwoorden, waarvoor wij hier een woord van dank uitspreken, zijn nog niet verwerkt.

Als een bewijs van erkenning van de beteekenis onzer vereeniging mag wel worden beschouwd het verzoek, dat op 8 Juni tot ons werd gericht door het bestuur van de Vereeniging van Utrechtsche ziekenfondsen tot bevordering van tandheelkundige verzorging om een onderzoek in te stellen naar en haar van advies te dienen over den aard van haar werk en de kosten daarvan in vergelijking met die in andere gemeenten, b.v. Haarlem, ten einde uit te maken, welke de meest juiste wijze is om tandheelkundige verzorging in de ziekenfondsen mogelijk, sociaal nuttig en betaalbaar te maken. Het bestuur achtte deze zaak van zoo groot belang, dat het meende daarvoor een commissie te moeten instellen, welke be-

taat uit de heeren Van Andel, Loeb, Visser en Van Zanten en onzen voorzitter als voorzitter, terwijl prof. Baart de la Faille is uitgenoodigd ook nog deel van de commissie uit te maken.

Het overleg in een aantal gemeenten om aldaar tot de organisatie van preventieve mondverzorging te komen, nam weder het grootste deel van den arbeid van het dagelijksch bestuur in beslag. Vermeld zij daarover het volgende.

Het belangrijkste is wel de oprichting van de „Vereeniging voor tandverzorging op de lagere scholen in Holland's Noorderkwartier" te *Wieringerwaard*, waarvoor dr. De Vries zich zoo verdienstelijk heeft gemaakt. Zij is begin Juni haar praktisch werk begonnen in de scholen van de 12 aangesloten gemeenten. Onze administratrice, die te Amsterdam ervaring van dit werk heeft verkregen, heeft viermaal bij de behandeling geassisteerd, mede om te bevorderen, dat de aantekeningen over het werk op zoodanige wijze worden gemaakt, dat ze later statistisch kunnen worden verwerkt.

Reeds vroeger hadden wij hiervoor een model-kaart samengesteld, die echter in de praktijk niet geheel bleek te voldoen. Met medewerking van eenige tandartsen, maar vooral van den heer Van Andel, werd daarom een nieuwe model-kaart met model-dagstaat ontworpen, die, naar onze meening, wel beter zal voldoen. Wij hebben een aantal exemplaren laten drukken, die wij tegen kostprijs beschikbaar stellen van alle organisaties, die zich met dit werk bezig houden. De genoemde vereeniging maakt van deze kaarten en staten gebruik.

Ditzelfde was ook het geval in *Amsterdam*, waar op eenige particuliere kleuter- en lagere scholen een organisatie was gemaakt tot behandeling van de leerlingen, wier ouders bereid zijn de betrekkelijk lage vergoeding te betalen. Een vergadering werd in een ander deel der stad gehouden om ook daar tot een dergelijke organisatie te komen, welke evenwel nog niet tot een resultaat heeft geleid. Voorts werd er ook met de *Amsterdamsche Tandartsenvereeniging* overlegd over de mogelijkheid weder invoering van schooltandheelkunde te bereiken.

„Pretanzor" te *Soest* riep de voorlichting van ons bestuur in voor een moeilijkheid, welke zij ondervond ten opzichte van het contract met de tandartsen. Het overleg hierover van het dagelijksch bestuur met de *Maatschappij voor Tandheelkunde* is nog niet afgelopen.

Ons bestuurslid *Noordhoff* bracht in den *Haarlemschen* gemeenteraad de vervanging van de opgeheven schooltandheelkunde door een andere organisatie en de kleutermondverzorging ter sprake. Daarna

bleek, dat hiervoor bij het dagelijksch bestuur dier gemeente veel belangstelling bestaat. Het gevolg was een vergadering, door ons belegd met een aantal autoriteiten om de mogelijkheid der oprichting van een vereeniging voor schoolmondverzorging te bespreken. Deze bijeenkomst zal worden gevolgd door een groote openbare vergadering, onder presidium van den wethouder voor het onderwijs, waar onze voorzitter een inleiding met lichtbeelden zal houden, om de betrokkenen en vooral de ouders voor de zaak te winnen.

Op deze wijze vangen wij meermalen onze pogingen aan. Zoo zal de voorzitter ook, nadat te *Arnhem* verschillende voorbesprekingen zijn gehouden, (zie het vorige jaarverslag), eerstdaags ook aldaar spreken. Wij hebben de verwachting, dat het dan, evenals te *Haarlem*, ook tot de oprichting eener vereeniging zal komen.

Hetzelfde is getracht te *Heemstede*, waar besprekingen zijn gehouden over kleutermondverzorging aan het consultatiebureau, en te *Groningen* over nazorg der behandelde schoolkinderen.

Vermeld moge ook nog worden, dat te *'s-Gravenhage* aan het kleuterconsultatiebureau van dr. *Plantenga* ook therapie van het gebit is begonnen.

Het feit, dat hier en daar reeds praktisch op de wijze, door onze vereeniging voorgestaan, preventieve tandheelkunde wordt toegepast, maakte het, naar de meening van het bestuur, gewenscht, dat wij zouden kunnen beschikken over de hulp van een controleerend tandarts, die met de behandelende tandartsen de wijze van behandelen en die van aantekenen kan bespreken en uniformiteit daarin kan bevorderen. Na overleg met de Maatschappij voor Tandheelkunde heeft het bestuur den tandarts *Edele* bereid gevonden deze functie op zich te nemen.

Zoo is — om te besluiten — in het afgelopen vereenigingsjaar de grondslag, waarop wij werken, versterkt en mogen wij ook op enkele praktische resultaten bogen. Een en andere heeft natuurlijk veel correspondentie meegebracht (340 brieven gingen uit, behalve nog convocaties en notulen) en veel bemoeiingen. Ook thans weer zij een woord van dank gebracht aan onze administratrice mevrouw *Franken*, voor de wijze, waarop zij ons wederom voortreffelijk belangeloos heeft bijgestaan.

Wij hebben alle verwachting, dat wij, op dezelfde wijze voortwerkend en daarbij gesteund door de zoo welkome bijdrage van het Prophylaxe-fonds, in het volgend jaar tot nog betere resultaten voor de bestrijding der volkskwaal van het slechte gebit zullen kunnen komen dan tot dusverre het geval was.

VERSLAG VAN DE DERDE JAARVERGADERING VAN DE NEDERL. VEREENIGING VOOR SOCIALE TANDHEELKUNDE.

Deze vereeniging hield Zaterdag j.l. te Utrecht, onder voorzitterschap van Prof. Dr. G. C. H e r i n g a, haar derde jaarvergadering.

Aan het jaarverslag, dat de Secretaris van de vereeniging heeft uitgebracht ontleenen wij, dat het Prophylaxefonds een bedrag van f 500.—aan de vereeniging heeft toegekend voor propaganda-doeleinden.

Het werk der vereeniging heeft in het laatste jaar vooral bestaan in overleg met daarvoor in aanmerking komende autoriteiten of vereenigingen in verschillende gemeenten, om daarna te komen tot oprichting van plaatselijke vereeniging voor mondverzorging op socialen grondslag, d.w.z. op kleuter- en lagere-scholen. Zoo vermeldt het verslag, dat te Wieringerwaard een vereeniging voor mondverzorging op de lagere scholen in „Holland's Noorderkwartier” is opgericht, waar het werk reeds op de scholen van 12 gemeenten is aangevangen, en dat te Haarlem en te Arnhem ernstige voorbereidingen getroffen worden om tot de oprichting van een dergelijke vereeniging te komen. Ter bevordering van uniformiteit in de behandeling en de administratie daarvan en van een goede statistiek der bevindingen en resultaten, heeft de vereeniging de hulp ingeroepen van een controleerenden tandarts, en heeft zij een modelkaart en dagstaat laten drukken, die zij ter beschikking stelt van hen, die zich met dit werk bezig houden.

In voorbereiding is een congres voor preventieve geneeskunde met daaraan verbonden tentoonstelling, waarin de preventieve mondverzorging een groote plaats zal innemen en waaraan de Nederl. Vereeniging zal deelnemen.

Aan het einde van het verslag wordt geconstateerd, dat de grondslagen voor het werk thans zijn gelegd, en dat zij reeds op eenige praktische resultaten mag bogen, maar dat bereiking van het doel: *wegneming van de volkskwaal* van het slechte gebit nog verre is.

Na de gewone huishoudelijke werkzaamheden was aan de orde een bespreking van de *Kleuter- en schoolmondverzorging, georganiseerd door particuliere vereenigingen*. Dit onderwerp werd ingeleid door Prof. Dr. G. C. H e r i n g a, die betoogde, dat het nu in een aantal gemeenten de Gemeentelijke Schooltandheelkunde is opgeheven, niettemin noodig is, maatregelen te nemen om de slechte mondhygiëne die in alle lagen der maatschappij voorkomt als gevolg der onkunde op dat gebied, te bestrijden. Dit kan alleen door de mondverzorging in het werk der

school op te nemen, en dus tot voorwerp van onderwijs te maken. Ook onderwijs in de hygiëne in het algemeen is gewenscht, maar dat in de mondverzorging is veel noodiger omdat deze de meest verwaarloosde tak in de hygiëne is, maar vooral omdat propaganda hiervoor buiten de school niet pakt, zooals b.v. die van tuberculose. Het is dus noodig dat aanschouwelijk onderwijs worde gegeven aan de kinderen, zonder welstandsgrens; dit is financieel alleen mogelijk in klasseverband op school; een welstandsgrens is ook hierom niet gewenscht, omdat er gelegenheid moet zijn, de vergoeding van de ouders voor dit werk naar den welstand te regelen. Het is dus de taak der vereeniging, overal op de bres te staan voor een dergelijke organisatie. Wat het kleutergebit betreft ook hier is sociale zorg alleen mogelijk in groepsverband, maar dit is voor de kleuters alleen moeilijk te bereiken; ook hier evenwel wordt ernaar gestreefd de ouders in groepen te bereiken, wil de zorg economisch mogelijk worden.

Naar aanleiding van deze inleiding ontspoon zich een uitgebreide discussie, die zich vooral toespitste op de vraag, of aan de schoolmondverzorging al dan niet een welstandsgrens moet worden gesteld. Eenerzijds werd daarbij betoogd, dat de eigen tandarts der beter gesitueerden deze zorg op zich dient te nemen, en dat van de tandartsen niet kan worden gevergd, beter gesitueerden beneden tarief te behandelen, anderzijds dat volstrekt niet de beter gesitueerden met hun kinderen naar den tandarts gaan, en dat de met de sociale mondverzorging belaste tandartsen hiervoor behoorlijk gesalarieerd moeten worden. Het doel daarbij is, dat de kinderen de school verlaten met de gewoonte tweemaal per jaar behandeld te worden, dit is ook bij de schoolartsendienst een overwonnen standpunt. (Bij de discussie werd er ook op gewezen, hoe het dezen zomer in Weenen gehouden internationale tandartscongres aan het licht heeft gebracht, hoezeer in Nederland de mondverzorging van overdeelswege achterstaat bij die in vele andere landen).

Tenslotte werd met algemeene stemmen een motie aangenomen, waarin uitgesproken werd, dat een goede organisatie van het onderricht in mondverzorging alleen mogelijk is in groepsverband, waartoe de school de beste gelegenheid biedt, en waaraan ook de kleuterconsultatiebureaux en de ziekenfondsen dienstbaar kunnen worden gemaakt, en het bestuur werd opgedragen, het werk op dezen grondslag voort te zetten en met de toepassing daarvan met locale omstandigheden rekening te houden en voorts bij de regering erop aan te dringen maatregelen te treffen om den achterstand in de mondverzorging van het Nederlandsche volk in vergelijking met andere volken op te heffen.

EEN INITIATIEF VAN HET IVOREN KRUIS

Onder den indruk van de jubileumtentoonstelling van het Ivoren Kruis te Rotterdam in Maart 1935, met de talrijke en verschillende inzendingen van buitenlandsche mondhygiënische vereenigingen, stelde *Witthaus* aan het Bestuur van het Ivoren Kruis voor, met deze vereenigingen contact te zoeken, met het idee in de toekomst, door uitwisseling van gedachten eventueel het gemeenschappelijk doel te bevorderen. Men zou de gelegenheid van het Internationaal Tandheelkundig Congres te Weenen te baat kunnen nemen, om met vertegenwoordigers van verschillende landen voeling te verkrijgen.

Het denkbeeld viel in goede aarde, het bestuur vertrouwde aan *Mevrouw Muntendam* de taak toe voorbereidende stappen te doen, teneinde een dergelijke samenkomst bijeen te roepen.

Door informatie bij de besturen van bij de F.D.I. aangesloten nationale vereenigingen verkreeg *Mevrouw Muntendam* de adressen van de mondhygiënische vereenigingen in de verschillende landen. Zij verzocht deze een vertegenwoordiger voor een bijeenkomst in Weenen aan te wijzen en zond hen vervolgens een vragenlijst omtrent den aard en het succes van haar activiteit voor mondhygiëne en propaganda, waarin de te Weenen te bespreken vraagstukken genoemd waren.

In den loop der volgende maanden kwamen de antwoorden in, waarbij het denkbeeld, om met elkaar in verbinding te treden, algemeene instemming bleek te vinden; terwijl eenige vereenigingen het voorloopig daarbij moesten laten, beloofden andere, een vertegenwoordiger te Weenen voor de bedoelde bijeenkomst af te vaardigen.

De vragen, die aan de Vereenigingen voor mondhygiëne werden verzonden, zijn:

1. Did your Association make propaganda for the introduction of:
  - a. School dental care,
  - b. Preschool dental care,
  - c. Public dental care?

2. Did your Association furnish wall-maps, as well as manuals for the teachers, free of charge or at a remuneration, in or without cooperation of the authorities?
3. Did your Association make popular booklets on dental hygiene and in which way were they propagated?
4. Did your Association make propaganda by means of articles in daily, weekly and monthly papers, did it organize lectures in schools, for societies or for the wireless?
5. Did your Association organize dental hygiene exhibitions and were they ordinary or travelling exhibitions?
6. Did your Association recommend or resp. sell dentifrices (brushes, powder, paste)?

Which methods have had good results and which not?

Te Weenen verzocht Mevrouw M u n t e n d a m deze vertegenwoordigers en eenige andere voor mondhygiëne geïnteresseerde personen, op 6 Augustus in een der congreszalen te komen, waar deze bijeenkomst te 10 uur werd gehouden. Zij werd gepresideerd door Dr. A. L. J. C. v. H a s s e l t, Den Haag, die in zijn openingswoord alle aanwezigen welkom heette en dankte voor de moeite die zij genomen hadden aldaar tegenwoordig te willen zijn, teneinde te trachten door samenspreking over en kennismaking van de werkmethode in de verschillende landen te komen tot bevordering der propaganda voor mondhygiëne.

Aanwezig waren voor de:

1. Dansk Tandlaege forening und Dansk Forening for Børnetandpleje København	Dr. C. K r o h n, Kopenhagen Leiter der Schulzahnkliniken. Dr. A. G. L a u r i t z e n, Kopenhagen.
2. General Mannerheim's Kinderschutzbund, Helsingfors, Finland.	Dr. P e r v o n B o n s d o r f f, Helsingfors. Dr. S a l i n g r e, Helsingfors.
3. Pécé o chrup Skolni mladeze v csr. Praha. Tsj.Slowakije.	Prof. Dr. K a r e l C e r n ý, Praag. Dr. C e r n ý J r., Praag.
4. Norsk forening for motarbeidelse a. Tannsygdommer, Oslo.	Dr. T. G y t h f e l d t, Oslo, President. Oslo Schulzahnkliniken.
5. Dundee Dental Health Association, Dundee.	Dr. R. D a v i d s o n B e l l, Dundee.

6. The Canadian Dental Hygiene Council, Toronto.	Dr. W. Cecil Trotter, Toronto.
7. Illinois State Dental Society. Mouth Hygiene and Public Instruction, Chicago.	Dr. Coolidge, Chicago.
8. Australian Dental Association Dental Health Education Depart. Sydney.	Dr. P. M. Kirkpatrick, Sydney.
9. England.	Dr. Rowlett, Leicester.
10. Het Ivoren Kruis. Den Haag — Holland.	Dr. A. L. J. C. v. Hasselt, Den Haag. Dr. C. H. Witthaus, Den Haag. Secr Hyg. Commission F.D.I. J. A. Salomons, Bussum. Mej. A. Avis, Wormerveer. Mevrouw M. Muntendam, Den Haag.

Dr. C. H. Witthaus, den Haag, heeft in het Engelsch en in het Duitsch een inleidend woord gesproken, dat in hoofdzaak neer kwam op het streven om propaganda voor mond- en tandhygiëne te voeren.

Inleidend woord Witthaus:

Ladies and Gentlemen,

Het Ivoren Kruis dares to lay claim to an hour of your precious time with the aim to try, whether by an interchange of opinions between members of hygienic societies of different countries their work can be promoted. Six years ago there was an international congress for dental hygiene in Brussels, where it was shown, that and in which way the propaganda for the saving of our masticatory organs was organized. Last year, our Ivoren Kruis, at the occasion of its silver jubilee, organized an exhibition, where its own work was shown, but also the contributions of many countries; here it was proved, that our results were surpassed in some countries, while in others the methods seemed to us to be capable of improvement. Now as our ideals are generally promoted by contributions of altruists and philanthropists, we are not allowed to spend the means in an ineffective way. Exaggeration in the kind of propaganda may seen ridi-

culous, while timidity in the same may retard the results, so it can indeed be rather difficult to choose the proper means. The experience of hygienists in other countries may be an important help and may reveal manners of suggestion we were not aware of.

You all know, how difficult it is to convince the laymen of the hygienic needs on his own behalf. Yet hygiene has yielded remarkable results, it has freed the civilised communities of pestilence and cholera, of yellow fever and malaria and typhus and so many other infections, that are prevented nowadays.

To reach hygienic results, there are two great difficulties to be overwon, i.e. the costs and the wanted cooperation of the people. How easy it may be for a government to have the costs voted and spent for weapons to kill and to destroy, so difficult is it to fetch the money for preventive sanitary measures. How ready is the people to spend money to spoil its health by abuse of opium, alcohol and other poisons, or to enjoy film sensations, but how reluctant against paying for preventive sanitary service. Then we have to face the resistance against our preventive measures, inspection and early filling and against neglect of entertain. Fear, carelessness and sluggishness bar the way of our hygienic procedures in the interest of the people. Nor can we boast upon an abundance of insight and help of our medical confrères to sustain our hygienic advice.

Yet we are obliged to strain prevention, our profession finally must get out of the misery of root treatment, infections and extractions. *We have to require periodical inspection of the adults as well as of school children and last but not least of children between two and six years.* Excellent work has already been done. The answers received from a good many hygienic associations show us the great exertions made to reach our aim. The propaganda to reach school-dental-service has been effective in many countries, and frequently it has been organized according to the advice given by the hygienic associations. These have created instructive wall maps and models for the children, popular leaflets and booklets for both the children and the teachers. Lectures have been given at the schools by competent dentists, nurses have been qualified to instruct the children how to clean their teeth. Hygiene exhibitions have been organized and have been put at the disposition of the schools alternately. For the grown up population many articles in periodicals, many lectures with film demonstration, many popular booklets were offered. Broadcasting has helped to spread our advice, the state authorities and the municipal sanitary officers have received our advice.

What has hitherto rather been neglected and what yet has to be prepared, is the preschool dental service, the inspection, the advice and the saving of babies teeth. In Holland we give the mother, when she has the birth of a baby registered, a leaflet with suitable advice, especially about the food and the cleaning. *We will have to look out for means to reach the children in due time to save the temporary denture, this is the most important task of dentistry in the years to come.*

Now what can our meeting here prepare, to make our hygienic work easier and more effective? I offer some suggestions and I am very anxious to hear from your part, what could be done by international coöperation to foster our activities.

1. My first proposition is: Let us prepare *an interchange of our cheap booklets*, let every hygienic association send to the interested brother associations their leaflets and booklets.

2. Then, if possible, *cheap photo's of wall maps*, perhaps the price can be indicated, so it might be bought or edited in another language. Then *photographes of the models for school service* would be suitable for interchange, to give the idea, eventually the desire to buy the same.

3. *The interchange of the annual report* seems to me valuable; this value will be increased, when a novelty is indicated and when this is explained in a language intelligible to the receiver.

4. A way should be found out to make known *excellent films*, produced for one of the associations, to the other ones, so that they could buy them, if judged suitable for their country.

5. Furthermore *instructive models for school service* could perhaps be shapen, in porcelain f.i., and manufactured in such a great number and so cheap, that thousands of schools could be benefitted.

6. Finally *these societies could interchange views to prepare international exhibitions of dental hygiene*, sustained by all of them, every ten years, alternately in the most important cities of the world.

Understand me well, dear confrères, I do not propose to create a new association or federation with statutes, presidents, secretaries etcetera, not at all, what I propose is only a loose cooperation to join every 5 years without a name or if you want one, let it be friends of oral hygiene, and I hope it will make us friends of one another, we who are full of the same philanthropic ideal.

Meine Damen und Herren,

Het Ivoeren Kruis wagt es, eine Stunde Ihrer kostbaren Zeit zu beanspruchen mit der Absicht zu untersuchen, ob ein Meinungsaustrausch zwischen Mitgliedern

mundhygienischer Verbände verschiedener Länder ihre Arbeit fördern kann.

Vor 6 Jahren fand in Brüssel ein internationaler Kongress für Zahnhygiene statt, auf dem gezeigt wurde, auf welche Weise die Propaganda für Erhaltung unserer Kauorgane organisiert und ausgeführt wurde. Im vorigen Jahr hat unser Ivoren Kruis gelegentlich seines silbernen Jubiläums, eine Ausstellung veranstaltet, auf der nicht allein seine eigenen Leistungen, sondern auch die Produkte aus vielen anderen Ländern zur Schau gestellt wurden. Hierbei erwies sich, dass unsere Resultate in einigen Ländern übertroffen wurden, während die Methoden anderer Länder der Verbesserung bedürftig schienen. Da nun unsere Ideale im Allgemeinen durch Beiträge von altruistischen Menschenfreunden unterstützt werden, so dürfen wir die Mittel nicht für unwirksame Massnahmen verschwinden. Uebertreibung in der Manier der Propaganda kann lächerlich wirken, während zu grosse Timidität die Resultate beschränken kann, es wird wirklich manchmal schwer fallen, die rechten Wege zu finden. Die Erfahrung der Hygieniker anderer Länder kann eventuell eine bedeutende Stütze sein und uns suggestive Methoden enthüllen, auf die wir sonst nicht gekommen wären.

Sie wissen alle, wie schwer es ist, die Laien von der Notwendigkeit hygienischer Massregeln in ihrem eigenen Interesse zu überzeugen. Und doch hat die Hygiene bedeutende Erfolge erzielt. Sie hat die Kulturvölker von Pest und Cholera, von gelbern Fieber, Malaria, Typhus und so viel anderen ansteckenden Krankheiten befreit, die jetzt verhütet werden. *Um hygienische Erfolge zu erzielen, müssen zwei grosse Hindernisse überwunden werden, die Kosten und die erforderliche Mitarbeit des Volkes.* Wie einfach es für eine Regierung sein mag, sich die Kosten für Waffen zum Morden und Zerstören bewilligen zu lassen, so schwer ist es, das Geld aufzubringen für praeventive Gesundheitsmassregeln. Wie bereitwillig giebt das Volk sein Geld aus, um seine Gesundheit durch den Missbrauch von Alkohol, Opium und anderer Gifte zu untergraben oder sensationelle Filme zu geniessen und wie sehr widerstrebt es Ausgaben für praeventive Gesundheitspflege! Auch müssen wir der Abneigung gegen unsere praeventive Massnahmen gewärtig sein, gegen die Untersuchung, gegen frühzeitiges Füllen und gegen die Forderung gründlichen Reinhaltens. Die Angst, Sorglosigkeit und Nachlässigkeit versperren unsern hygienischen Massregeln, die für das Volk bestimmt sind den Weg. Auch können wir kaum mit dem Ausmass der Mitwirkung und Einsicht unserer ärztlichen Kollegen zur Unterstützung unserer hygienischen Forderungen und Ratschläge zufrieden sein.

Trotz alledem sind wir verpflichtet, auf vorbeugenden Massnahmen zu bestehen, unser Beruf muss endlich einmal aus der Misère von Wurzelbehandlung, Entzündungen und Extraktionen hinausgeraten. *Wir müssen die periodische Untersuchung verlangen, sowohl der Erwachsenen, wie der Schulkinder und last not least der Kleinkinder zwischen 2 und 6 Jahren.*

Es ist bereits ausgezeichnete Arbeit geleistet.

Die Antworten auf unsere Anfragen, welche wir von einer Anzahl hygienischer Vereine erhielten, zeigen uns die grossen Bemühungen, die zur Erreichung unserer Ziele gemacht werden. Die Propaganda um Schulzahnpflege zu erreichen, ist in manchen Ländern erfolgreich gewesen und diese ist häufig entsprechend den Ratschlägen der hygienischen Verbände organisiert worden. Diese haben auch, instruktive Wandtafeln und Büchlein sowohl für Kinder wie für Lehrer. Auf den Schulen sind durch befugte Zahnärzte Vorträge gehalten. Pflegerinnen sind einstudiert um den Kindern Zahnpflege beizubringen. Auch sind Ausstellungen über Mundhygiene veranstaltet und den Schulen der Reihe nach zur Verfügung gestellt. Für die Erwachsenen sind viel Artikel in der Presse publiziert, viele Vorträge mit Lichtbild und Film wurden gehalten, viele populäre Büchlein veröffentlicht. Der Radio hat zur Verbreitung unserer Ratschläge beigetragen, die Autoritäten von Gemeinde und Stadt haben unsere hygienischen Empfehlungen erhalten.

Was jedoch bisher etwas vernachlässigt wurde und was doch geschaffen werden muss, das ist die Zahnpflege in der Zeit vor den Schuljahren, die Untersuchung, die Beratung und die Erhaltung der Gebisse kleiner Kinder. In Holland wird der Mutter bei der Geburtsanzeige auf dem Rathaus ein Merkblatt überreicht mit passenden Ratschlägen, besonders betreffs Nahrung und Reinigung. *Wir müssen Mittel und Wege finden die Kinder rechtzeitig zu erfassen und das Milchgebiss zu erhalten, das ist die wichtigste Aufgabe der Zahnheilkunde in den kommenden Jahren.*

Was kann nun unser Zusammensein vorbereiten, um unsere hygienischen Bestrebungen zu erleichtern und erfolgreicher zu gestalten? Ich unterbreite Ihnen einige Vorschläge und ich bin gespannt auf Suggestionen von Ihrer Seite, wie durch internationale Verständigung unser Streben gefördert werden kann:

1. Lasst uns *die billigen Büchlein austauschen*, möge jede hiermit einverständene Korporation den anderen je ein Exemplar ihrer Brochüren und Merkblätter zusenden.
2. Lasst uns *einfache Photographien der Wandtafeln* sowie der für Austausch geeigneten Modelle anfertigen und sie, event. mit Preisangabe der

Objekte, den Bruder-Vereinen zuzenden, um so die Idee zu übermitteln und event. den Wunsch, sie auch anzuschaffen.

3. *Austausch der Jahresberichte der Korporationen* scheint mit von grossem Wert, besonders wenn sie eine neue Propagandaidee bringen, vorausgesetzt das der Bericht in einer der verbreiteten Sprachen abgefasst ist.
4. Man sollte Mittel und Wege finden um *ausgezeichnete Filme*, welche für eine der Korporationen angefertigt sind, den anderen bekannt zu machen, sodass diese sie erwerben können, falls sie für ihr Volk geeignet scheinen.
5. Vielleicht könnten *lehrreiche Modelle für Schulgebrauch*, z.B. aus Porzellan, geschaffen und in so grosser Zahl angefertigt werden und dadurch so billig, dass Tausende Schulen verschiedener Länder sie erwerben könnten.
6. *Die hygienischen Korporationen können durch gegenseitige Besprechung und Uebereinkommen etwa alle 10 Jahr einen grossen Kongresse für Mundhygiene vorbereiten*, jeweils in einer der bedeutendsten Städte der Welt abzuhalten.

Verstehen sie mich gut, werte Kollegen, ich schlage Ihnen nicht vor, einen neuen Verein oder Verband zu gründen, mit Präsidenten etc. durchaus nicht! Was mir, vorschwebt, ist nur eine lockere Zusammenarbeit, eine Besprechung alle 5 Jahre, ganz formlos und anonym.

Wenn man aber einen Namen wünscht, so sei er: Freunde der Mundhygiene und ich hoffe dass das gleiche Philantropische Ideal uns gegenseitig zu Freunden machen möge.

Daarop is gevolgd de gedachtenwisseling.

Dr. Rowlett, Leicester, bracht den inleider hulde voor het genomen initiatief en getuigde van zijn sympathie voor een dergelijke internationale samenwerking.

Dr. Coolidge, Chicago, dankte voor het werk door collega Witthaus gedaan en toonde zich enthousiast voor de idee.

Prof. Cerný, Praag, wees op de noodzakelijkheid om bij de raadgevingen vooral het gedeelte van de prae-natale zorg niet te verontachtzamen, waarop Witthaus mededeelde dat inderdaad de idee van preventie door het Ivoren Kruis niet vergeten is. (Raadgevingen voor moeders van de F.D.I.).

Dr. van Hasselt bracht naar aanleiding van de lijst met vragen, die reeds in Juli 1936 aan de verschillende afgevaardigden ter bestudeering waren gezonden, nog de vraag naar voren:

Uit welke leden bestaat Uw Vereeniging, uitsluitend uit leeken, uitsluitend uit tandartsen of gemengd?

Dr. Salingre wees erop, dat in Finland na den oorlog is opgericht de General Mannerheim's Kinderschutzverband (te vergelijken met b.v. ons Groene Kruis) ten behoeve van het kind. Deze vereeniging heeft allerlei leden (leeken, doktoren, tandartsen), is heel groot en heeft afdeelingen bijna in elke plaats. Er zijn allerlei secties zoo ook voor tandheelkunde.

Dr. Per von Bonsdorff, Helsingfors is daarvan de voorzitter.

Dr. R. Davidson Bell, Dundee, deelde mede, dat de Vereeniging aldaar, The Dundee Dental Health Association, uitsluitend bestaat uit leeken, die al het werk doen en dat de tandarts wordt uitgenoodigd voor lezingen of het vertoonen van filmen. De tandarts komt in de Vereeniging om de leden te leeren en om hen iets te geven. Deze vereeniging is de eenige in Great-Britain, die op dergelijke wijze en volgens Dr. Bell met succes werkt.

Dr. Coolidge uit Chicago, deelde mede, dat de Mouth Hygiene na Public Instruction uitsluitend uit leeken bestaat. Hierin zijn verenigd 15 à 20 vereenigingen; als secretaris fungeert een tandarts. 't Geheel werkt in naam van en door het gouvernement. Bij onderzoek van de leerlingen der high class schools bleek dat 90% van het aantal kinderen, dat tandheelkundige hulp noodig had, dat zelf kon betalen, 10% konden niet betalen. The Mouthhygiene Council moet probeeren aan de middelen te komen om die 10% ook tandheelkundig te laten helpen.

Dr. Kirkpatrick, Sidney, Australië. Van de Australian Dental Association bestaat de Dental Health Education Department uitsluitend uit tandartsen, geen leeken, want die zouden de autoriteit missen en de belangrijkheid ervan verminderen. Deze opvatting is in tegenstelling met die van andere landen, waar men meent dat een propagandavereniging, uitsluitend uit tandartsen bestaande, dikwijls zal beschouwd worden als prekende voor eigen parochie.

Dr. Lauritzen, Kopenhagen, deelde mede, dat in Denemarken een fonds bestaat, uitgaande van de vrouwen en de tandartsen. Op de middelbare scholen worden de kinderen nagezien en zoo noodig naar den tandarts gezonden. De 10% hiervan, die dit niet kunnen betalen, gaan voor rekening van dit fonds.

Dr. Trotter, Toronto: Op dezelfde manier als in U.S.A., vormen leeken en tandartsen de Canadian Dental Hyg. Council. Deze Council heeft zich in verbinding gesteld met verzekeringsmaatschappijen en deze

doordrongen van het feit, dat systematische verzorging van de mond het leven verlengt, dus niet uitsluitend in het eigen belang van den tandarts is, maar ook werkt in 't belang van de Verzekering Mij.

Een van deze Maatschappijen heeft het 1e jaar 8000 dollar beschikbaar gesteld; ook het gouvernement geeft contributie. De resultaten zijn bevredigend. Verzekeringsmaatschappijen gaan hiermede door; de dienst is selfsupporting geworden en bestaat in verschillende provinciën.

Dan wordt besproken vraag 6:

Het aanbevelen of verkoopen van tandreinigingsmiddelen.

Dr. C o o l i d g e deelde mede, dat fabrieken hun product kunnen laten onderzoeken door de American Dental Association en stemt de uitkomst van het onderzoek overeen met het recept, dat dikwijls in advertenties vermeld wordt en wordt dit niet schadelijk geacht, dan krijgt de fabrikant toestemming het product van een stempel te voorzien, dat geen aanbeveling is, doch slechts op contrôle wijst door de A.D.A.

Dr. T r o t t e r deelde mede, dat de Oral Prophylactic Association zelf tandborstels en tandreinigingsmiddelen laat fabricceeren. Aan het Ivoren Kruis zullen deze worden toegezonden.

Dr. v a n H a s s e l t merkte op, dat deze bijeenkomst al aanstonds nuttig werk verricht heeft door het uitwisselen van gedachten en het ruilen van ideeën, hetgeen in hoofdzaak de bedoeling is geweest.

Dr. C e r n ŷ besprak de wenschelijkheid om voor deze propaganda-vereenigingen te komen tot een uniform jaarverslag, waardoor de cijfers in denzelfden vorm gepubliceerd worden en voor statistiek zouden te gebruiken zijn.

Aan Dr. C e r n ŷ wordt gevraagd een dergelijk model te willen ontwerpen.

Dr. W i t t h a u s besloot deze bijeenkomst met eenige voorstellen voor te lezen, waarmee de aanwezigen instemmen. Hij stelde voor het Ivoren Kruis als centrum voor dit Hygiene werk over de heele wereld te kiezen, waar dan gaarne regelmatig het jaarverslag der Vereenigingen en alle nieuwe ideeën, waarmee de propaganda wordt verrijkt, zullen verzameld worden.

Het heeft niet in de bedoeling gelegen van collega W i t t h a u s om weer een nieuwe vereeniging met een bestuur en statuten en reglementen in het leven te roepen, maar wel om te komen tot een band tusschen collega's en corporaties, die zich in het bijzonder bezig houden met de

bestudeering en de bevordering van de mondverzorging en die te noemen:
De vrienden van mond- en tandverzorging.

Op deze bijeenkomst wordt aangenomen, dat er zal komen:

- 1e. uitwisseling van propagandamateriaal,
- 2e. een uniform jaarlijksch verslag; waarvoor Dr. C e r n ý, Praag, een voorbeeld zal ontwerpen,
- 3e. dat nieuwe dingen zullen worden gezonden of meegedeeld aan het Ivoren Kruis, dat zooveel mogelijk voor circulatie zal zorgdragen,
- 4e. dat de Vereeniging „Het Ivoren Kruis” in Nederland het centrum voor deze actie zal worden.

Aan Dr. v a n H a s s e l t en Mevrouw M u n t e n d a m—I s e b r e e M o e n s wordt dank betuigd voor de leiding en voor de voorbereiding van deze bijeenkomst.

's-Gravenhage, November 1936.
